

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Teze bakalářské práce

**Soběstačnost České republiky v základních
zemědělských komoditách - živočišná výroba**

Sabina Hummelová

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Bakalářská práce je vypracována na téma Soběstačnost České republiky v základních zemědělských komoditách - živočišná výroba. Cílem práce je posoudit soběstačnost u komodit vepřového masa, hovězího masa, drůbežího masa, mléka a vajec a stanovit její predikci pro rok 2020. Úvodní část literární rešerše se zabývá základními pojmy soběstačnosti. Další část se věnuje společné zemědělské politice, kde jsou definovány základní principy a cenová politika. V závěrečné části literární rešerše se pro jednotlivá odvětví hodnotí zahraniční obchod a spotřeba. Praktická část bakalářské práce je zaměřena na vývoj soběstačnosti vybraných zemědělských komodit v letech 2004 - 2013. U jednotlivých komodit jsou porovnávány údaje na počátku a na konci sledovaného období. Poté je, dle lineárního trendu, předpovězena hodnota soběstačnosti pro rok 2020. Potřebné informace a aktuální data jsou získávány z příslušných Situačních a výhledových zpráv. Všechny výpočty a grafy jsou prováděny v programu STATISTICA 12. Závěr bakalářské práce shrnuje vypočtené výsledky, stanovuje návrhy a doporučení.

Klíčová slova

soběstačnost, společná zemědělská politika, dovoz, vývoz, agrární zahraniční obchod, bilanční tabulka

Cíl práce

Hlavním cílem práce je vymežit základní trendy soběstačnosti u vybraných komodit živočišné výroby v České republice. Bude vypracována empirická část s výpočty a grafy v rámci jednotlivých odvětví. Dle vypočtených hodnot budou stanoveny predikce soběstačnosti pro rok 2020 s odbornými komentáři. Na základě výsledků analýzy bude vypracován závěr a doporučení v dané problematice.

Dílčím cílem práce je vypracování literární rešerše, kde budou charakterizovány pojmy soběstačnost, zahraniční obchod, dovoz, vývoz, výroba a spotřeba. Bude provedena základní charakteristika odvětví živočišných komodit vepřového masa, hovězího masa, drůbežího masa, mléka a vajec.

Metodika

Literární rešerše bude zpracována na základě prostudované literatury čerpané z odborných knih (ISBN) a zemědělských periodik (ISSN). Budou navštíveny knihovny zabývající se danou problematikou, například knihovna České zemědělské univerzity, Ústav zemědělské ekonomiky a informací nebo Národní technická knihovna. Aktuální data budou získávány z Českého statistického úřadu nebo z Ministerstva zemědělství. V rámci vlastní práce bude čerpáno ze Situačních a výhledových zpráv, kde lze nalézt bilanční tabulky s potřebnými ukazateli.

Analytická část bude provedena na základě metody analýzy časových řad. Všechny výpočty a grafy budou zpracovány v softwaru STATISTICA 12. K výpočtům poslouží časové řady v rozmezí let 2004 - 2013, dle kterých budou vypočítány trendové funkce soběstačnosti ve tvaru $T = a + bt$ (Cyhelský, a další, 2009). Dle lineární trendové funkce se stanoví trend vývoje a předpověď hodnoty soběstačnosti pro rok 2020.

Hladina významnosti α se uvažuje 0,05. Hladina významnosti udává pravděpodobnost chyby I. druhu, tzn. zamítnutí nulové hypotézy ačkoli ve skutečnosti platí (Cyhelský, a další, 2009). Hladina významnosti α bude porovnávána s p-hodnotou. Model lze považovat za statisticky významný pouze v případě platnosti vztahu $p\text{-hodnota} < \text{hladina významnosti } \alpha$ (Neubauer, a další, 2012).

Bude stanoven index determinace, který udává kvalitu regresního modelu. Může nabývat hodnoty od nuly do jedné, kdy hodnoty blíží se nule vypovídají o slabé závislosti, zatímco hodnoty blíží se jedné udávají silnou závislost regresního modelu (Hindls, a další, 2007). Index determinace bude uváděn v procentech. Pro praktickou část je požadován index determinace vyšší než 50 %.

V případě, že index determinace nedosáhne 50 %, bude se postupovat následujícím způsobem. Jestliže časová řada vykazuje extrémní hodnotu, bude tato hodnota vyřazena a provede se výpočet dle časové řady bez této hodnoty. Pokud i v tomto případě bude index determinace nižší než 50 % dojde k rozšíření časové řady. V tomto případě se bude uvažovat časová řada v letech 1998 - 2013.

Vlastní práce

Soběstačnost České republiky v průběhu času klesá u všech sledovaných komodit s výjimkou hovězího masa. U vepřového masa, drůbežího masa a vajec již hranice soběstačnosti nedosahuje 100 % a Česká republika není schopna domácí produkcí pokrýt tuzemskou poptávku. V případě mléka se soběstačnost stále udržuje nad hranicí 100 %, ale lze pozorovat klesající trend. Opačně je tomu u hovězího masa, kde soběstačnost vykazuje rostoucí hodnoty. Nejhorších hodnot soběstačnosti dosahuje vepřové maso, naopak za nejsilnější komoditu lze považovat hovězí maso.

Vepřové maso dosahuje nejhorších hodnot soběstačnosti ze všech sledovaných komodit. Česká republika ve vepřovém masu není soběstačná a ve sledovaném období nikdy nebyla. Soběstačnost vepřového masa v roce 2013 činila 57,63 %. Během sledovaného období se tato hodnota snížila o 39,25 %. Výhled do budoucna ukazuje, že soběstačnost bude nadále klesat. V roce 2020 se očekává její hodnota na úrovni 22,67 %. Na snižování soběstačnosti mají vliv vysoké dovozy vepřového masa do České republiky, které postupně nahrazují domácí výrobu. Dalším faktorem je kolísání cen zemědělských výrobců, které se pohybují hluboko pod průměrem cen v Evropské unii. V neposlední řadě soběstačnost ovlivňují rostoucí náklady na krmné směsi, které zvyšují nákladovost celého chovu.

Hovězí maso lze považovat za nejsilnější živočišnou komoditu. I přes stále se snižující tuzemskou produkci si Česká republika udržuje plnou soběstačnost. Ta v roce 2013 činila 133,4 %. Od roku 2004 se její hodnota zvýšila o 16,20 %. V průběhu sledovaného období soběstačnost neklesla ani jednou pod hranici 100 %. Rostoucí trend lze očekávat i do budoucna. V roce 2020 se odhaduje její hodnota na úrovni 147,9 %. Na soběstačnost má vliv spotřeba hovězího masa, která je v České republice relativně nízká. Spotřebitelé dávají přednost vepřovému, případně drůbežimu masu. Tato preference je ovlivněna mimo jiné vysokými cenami hovězího masa a nedostatečnou zárukou kvality a čerstvosti na tuzemském trhu.

Česká republika není v drůbežím masu soběstačná a ve sledovaném období její hodnota nikdy nepřekročila 100 %. Soběstačnost tohoto odvětví se vyznačuje klesajícím charakterem. Její hodnota v roce 2013 činila 70,8 % a od roku 2004 lze pozorovat pokles o 17,9 %. Do budoucna je předpovídáno další zhoršení stavu. Hodnota soběstačnosti v roce 2020 se očekává na úrovni 53,35 %. Jelikož Česká republika v současné době nedokáže tuzemskou produkcí zabezpečit domácí poptávku, musí být výroba doplňována zahraničními dovozy. Dovážené maso se vyznačuje nízkými cenami, na základě kterých

je upřednostňováno spotřebiteli. Důvodem levnějších dovozů jsou vysoké náklady na produkci masa v České republice, především pak vysoké standardy kladené na chov.

Mléčné odvětví v České republice se vyznačuje plnou soběstačností. Za sledované období úroveň soběstačnosti nikdy neklesla pod 100 %. Její hodnota v roce 2013 činila 128,4 %. Od roku 2004 do roku 2013 se soběstačnost mléka zvýšila o 4,1 %, ale od roku 1998 se snížila o 15,85 %. Do budoucna lze očekávat další zhoršení tohoto stavu a pokles její hodnoty. V roce 2020 se odhaduje soběstačnost na úrovni 111,22 %. Za touto situací stojí především zrušení mléčných kvót, které je plánované na březen roku 2015. Bude vyvíjen zvýšený konkurenční tlak na tuzemské zemědělce, který může mít za následek snížení domácí produkce a tím i soběstačnosti v mléčném odvětví. Jelikož se Česká republika zavázala k plnění všech podmínek stanovených Evropskou unií, dochází k ovlivňování a především k omezování tuzemské produkce mléka. K podpoře soběstačnosti příliš neprospívají ani nízké výkupní ceny mléka v České republice. Na základě toho dochází k vývozu surového mléka do zahraničních mlékáren, které nabízejí vyšší výkupní ceny.

Česká republika není ve vejcích soběstačná. Ve sledovaném období hodnota soběstačnosti nikdy nepřekročila hranici 100 %. To znamená, že od roku 2004 nedosahovala Česká republika v tomto sektoru soběstačnosti. Úroveň soběstačnosti vajec v roce 2013 dosahovala hodnoty 85,74 %. Tato hodnota se od roku 2004 snížila o 9,74 %. Do roku 2020 se předpokládá další pokles soběstačnosti na úroveň 72,69 %. Tuto situaci mimo jiné ovlivnila změna a úprava technologie s minimálními standardy na ochranu nosnic. Chovatelé se museli přizpůsobit novým požadavkům, což mělo za následek dočasné snížení produkce.

Seznam použitých zdrojů

FOJTÍKOVÁ, Lenka. *Společné politiky EU: historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2008, xv, 179 s. ISBN 978-80-7179-939-9.

JALOVEC, Zbyněk. *Potravinový problém ve světě a potravinová politika některých vyspělých zemí*. Praha: ÚVTEI, 1984.

JENÍČEK, Vladimír. *Zemědělství a soběstačnost ve výrobě potravin*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1984. ISBN 07-011-84.

NEUMANN, Pavel. *Společná zemědělská politika EU: vznik, vývoj a reformy, mezinárodní komparace*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2004. ISBN 80-245-0814-1.

VESELÁ, Zdeňka. *Situační a výhledová zpráva: mléko, 2013*. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2013. ISBN 978-80-7434-121-2.